

Začarani krog v Vrtnarski ulici

Piše: Zlatko ŠETINC

NEMČIJA je daleč, toda vse vemo o njej. Vemo, kako se godi našim »gastarbeiterjem« pri tujih delodajalcih, vemo, da jih izkoriščajo, da živijo v barakah, da natepavajo pasulj... Vse to nam je znano, in še več... Navsezadnje imamo tu tisk, imamo televizijo, ki nas obveščata prav o vsem, kar se dogaja z našimi v kruti tujini. Res je, o teh problemih je lahko pisati in pa hvaležno, saj bralci radi berejo o bedi in nesreči drugih. Prijetno je živeti v prepričanju, da so na svetu še ljudje, ki slabše živijo kot on, ki imajo še večje probleme. Lažje je potem prenašati svoje...

Toda začuda, kadar se spomni in pokaže s prstom na nas same, prebivalce najrazvitejše republike, katere ime kar nekam spoštljivo zveni, zlasti v ušesih tistih »tam doli«, potem se vsa stvar spreobrne. No ja, res imamo Tomačevo in njegove barake, res ima skoraj vsaka občina v Ljubljani nekaj takšnih getov, toda to je nekaj drugega. Težko je, veste, s stanovanji, še za domače delavce jih zmanjkuje. Pa saj so »oni« navajeni živeti v takšnih razmerah, tako in tako so nekulturni, nimajo smisla za higieno itd... In koliko težav imamo z njimi? Ne sprašujte. Pretepi, posilstva, umori, kraje, beračenje. Človeka oblije, srh...

Torej tudi naša občina je dobila »blagoslov« — v Sentvidu, v Vrtnarski ulici. Barake, ki jih je tam zapustilo podjetje Obnova, so polne družin, prav tako pa tudi drvarnice, garaže in vse, kar ima štiri stene in kar za silo zadržuje dež...

• »Dober dan, a lahko fotografiram vaše naselje?« sem z negotovim korakom pristopil k družini, ki je sedela pred s cunjami ovešeno drvarnico. Saj veste, pretepi, posilstva, kraje... Kaj se ne bi bal?

Možje so me najprej prav nemarno premerili od nog do glave, me dodobra izprašali kaj sem, čemu mi bodo njihove slike, potem pa so organizirali »leteči sestaneček«...

• »Dobro, brate, pa slikaj. Samo pošlji nam fotografije, glej, da nas ne nasankaš kot vsi ostali,« je v imenu vseh pokimal Beganović Medo in preložil bergle v drugo roko.

izvedel sem, da nisem prvi, ki jih je hotel fotografirati, da pa bom vsekakor prvi, ki jim bom svoj izdelek tudi pokazal (če bom to seveda storil).

• »Eh, zadnjič me je neki tip ustavil v Tivoliju, ko sem pometal. Odkod si, me je vprašal. Kako živiš? Rekel je, da je od časopisa in če imam malo časa za razgovor; če ne, bo prišel spet potem, ko bom končal z delom. Ha, ta ti

Stric, slikaj me...

je dobra. Kdo te pa vidi v Tivoliju, ali pometiš ali ne. Stopila sva za drevo in sem mu moral pripovedovati o svojem življenju, o vsem. In slikal me je. S kapo, potem brez... In ta hudič mi ni poslal niti časopisa niti slik. Vrag ga vzemi... Tako je govoril Ribič Medo (torej Medo II!) in se pri tem nadvse resno držal, tako da sem mu obljubil, da bom prinesel fotografije.

• »A to je ta časopis, v katerem bomo mi?« so se zbirali okrog »prvega« Meda, ki sem mu potisnil v roke zadnjo številko Javne tribune. »Nič se ne bo videlo, tako male slike so...«

• »Dobro, brate, če si res od časopisa, potem pa poslušaj,« me je Medo II. posadil na razmajan stol. »Dobro poslušaj in zapiši, kakor ti bom povedal.

Iščem delo, pa mi ga nočejo dati. Zapiši to! Po ves dan se potikam po podjetjih, rabijo delavce, tudi take brez šol, kot sem jaz. Dobro, mi je danes rekla ženska v Rogu, sprejeli te bomo. Daj delavsko knjižico. Dal sem jo, potem pa je videla — Vrtnarska 7 in poklicala je naslednjega. Vam ne smemo dati dela, nimate stanovanja, so nam tako naročili. Kako, nimam stanovanja, sem vprašal. Nimate, je rekla. Tisto so svinjaki, ne stanovanja. E, pa dobro. Nismo mi gospodje, toda kako naj dobim stanovanje, če pa nimam denarja, da bi plačal 50 komadov vnaprej, sem jo vprašal. Nič, to me ne briga, je rekla, če niste prijavljeni na spodobnem bivališču, potem ni nič...«

Ko je Medo mahal z rokami in mi dopovedoval, kakšne težave ima s tem stalnim bivališčem, sem se spomnil komedije, ki jo je te dni prenašala televizija iz mariborskega gledališča. Arnold Tovornik je igral glavno vlogo, šlo pa je za čisto nekaj podobnega. Iskal je zaposlitev, pa je ni dobil, ker ni bil prijavljen. Hotel se je prijaviti, pa se ni mogel, ker ni imel zaposlitve. Tovorniku smo se smejali, Ribiču se ne.

• »Od kod ste prišli?«

• »Iz Kozluka. To je vas pri Zvorniku, Bosna,« so odgovarjali v zboru.

• »Kako da ravno v Ljubljano?«

• »E, brate, ne da se doli živeti. Jaz imam doma bolnega očeta, tri brate, tri sestre, eno dete... Najstarejši sem, 18 let mi je, kdo drugi jih bo pa preživljal? Pri nas je težko dobiti zaposlitev, zato smo prišli sem. Ljubljana, Slovenija, to je razvita republika, tam bomo gotovo dobili nekaj, smo rekli. In smo šli...«

55 ljudi živi v drvarnicah na Vrtnarski. To sem kasneje zvedel na zavodu za socialno delo. Moji sogovorniki mi namreč niso znali povedati natančnega števila. »Tako, 30 ali 40 nas je,« je menil Djuro Bajič in začel naštevati družine, toda kmalu je odnehal.

• »Veš, ko gremo domov na obisk, smo pravo čudo. Eh, vam je lahko, živite v Ljubljani. Vi imate denarja kot slame, pravijo in nam zavidajo,« govori Medo Beganović grenko in pljuva v prah. »Mene pa je sram, da bi priznal, v kakšni svinjariji smo. Slovenija, vsak ob tem pomisli na bogastvo...«

Okrog nas je bilo vseskozi nadvse živo. Mali, umazani vražički so se motali med nogami, me cukali za hlače in se nastavljali v gruče. »Stric, slikaj še nas!« Nekajkrat sem nameril objektivne nanje in se delal, kot da sem sprožil. Edini način, da sem lahko prihranil vsaj nekaj posnetkov...

• »Samo probaj! Meni da se ne približaš z aparatom,« je odločno zamahnila z roko mladenka in potegnila iz gruče svojega hlačmana. »Udata« je že od 13. leta, sedaj ji je 15...

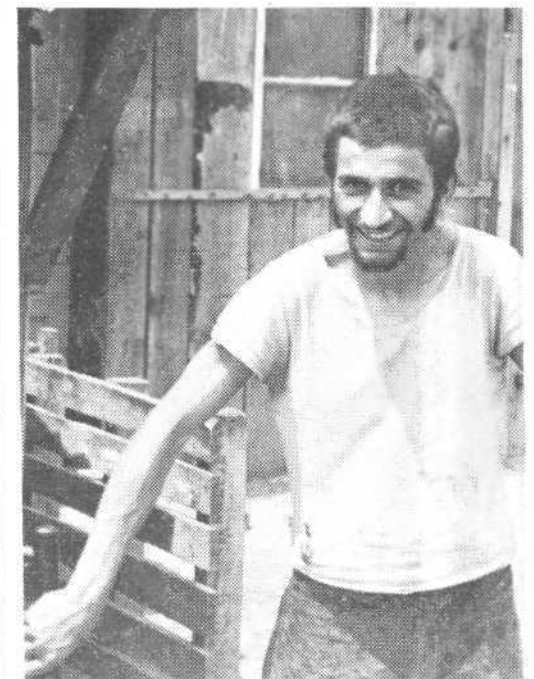
Ste že videli malega vražička s črno obvezo preko očesa? Mnogi obiskovalci ljubljanskih lokalov ga poznajo. Z materjo »operirata«, previdno seveda, da se ne prikaže od kod oko postave, po mestu in na svoj način »ustvarjata« dohodek. Tudi tadva sta prebivalca naselja v Vrtnarski. Toda to sta pravzaprav izjemi, večina žensk in tudi moških je zaposlenih. Doma poseda samo Medo I., zaradi poškodbe, sicer je zaposlen v Javnih skladiščih, družbo pa mu dela seveda njegov soimenjak Medo II., ker ima pač to smolo, da je prišel v geto šele pred kratkim, ko so se ljubljanska podjetja že premislila in ne sprejemajo več ljudi z neprimernim stanovanjem...

Kaj pa plača?

• »Slaba, brate, slaba. 120 do 130 tisočakov. Kako naj s tem živi družina, da bi kaj pošljila domov, sploh ni za misliti...«

• »Mlad sem, močan. Delal bi, kar bi prišlo. Toda vse kaže, da bom moral fehtati, tako kot nekatere naše ženske. Saj me bo sram, pa kaj hočem. Nihče noče dati dela,« je razburjen mladi Ribič.

• »Kaj pa Nemčija, ste razmišljali o tem?« sem bleknil. Malo neprijetno mi je bilo ob tem.

Ribič Medo: »Brate, nikjer me nočejo vzeti...«

Kako tudi ne, ko pa vsepovsod slišimo — vrnite se, naši dragi zdomci iz inozemstva, jaz pa tu sprašujem, zakaj se ne zaposli v tujini.

● »Ne morem, brate. V Nemčijo greš lahko le preko zavoda, če greš kar tako, na »šverc«, moraš imeti denar. Ha, kaj ti misliš, tam ne moreš spati po klopeh v parkih, tako kot tu. Tam moraš iti v hotel ali kam...«

● »Ja, pa je eden naših že šel v Avstrijo,« se je spomnil Djuro. »Ravno zadnjič je bil tu na obisku in se ni nič kaj pohvalil. Slabo plačo ima in slabo se počuti. Rekel je, da bi za 150 tisočakov takoj ostal tu...«

Pa ne bo, kajti še tisti, ki vztrajajo na Vrtnarski, čedalje pogosteje razmišljajo o tem, kako s tistimi tisočaki iz plačilnih kuvert ali pa iz naberačenih prispevkov, spraviti začetek meseca s koncem...

● »Rečem vam, Ljubljana je najdražje mesto v Jugoslaviji,« se je pridružil Beganovič. »Plače pa so najmanjše, vsaj za nas, nekvalificirane. Ko sem delal v Sremski Mitrovici, sem zaslužil tudi po 200 tisoč na mesec. Toda sedaj nimajo dela za nas. Jaz delam v Javnih skladiščih, samo za avtobus dajem po 12 tisočakov mesečno. Potem pa še hrana... Saj imamo menzo, toda tam je drago kot v hotelu, bogami...«

Pristopil je sosed te družine, ki stanuje v »ta prvi« baraki. Tudi on je Bosanec, toda v Sloveniji živi že toliko časa, da je v njegovi govorici že čutiti ljubljanski naglas. Pravi, da se dobro razume z njimi, večkrat jim kaj prebere, saj so ljudje v drvarnicah večinoma povsem nepismeni.

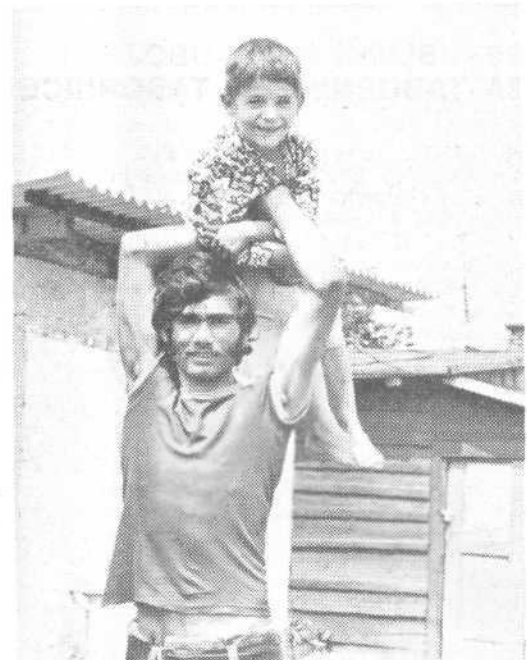
● »Medo, na Jesenice pojdi, v železarno, tam so boljše plače,« je potrepljal mladeniča, ko je slišal, o čem teče beseda.

● »Koliko?«

● »Ne vem natančno, menda tudi do 180 tisoč.«

● »180 tisoč, praviš? Ej, to ti je plača, kaj Mustafa?« Medo kar ni mogel verjeti. Toda ne diši mu, da bi lezel naokrog po Sloveniji. Tudi k Megradu noče, čeprav bi menda dobil samsko stanovanje in možnosti šolanja. Še najbolj mu je bilo všeč v pivovarni, kjer je delal dva meseca v sezoni, toda sedaj ga nočejo več sprejeti.

● »Vidiš, brate, sirotinja je tu. Saj so že pisali o nas. Ampak kaj, da živimo v slabšem kot svinje, da smo umazanci in vse najslabše. Ne piši še ti tako,« je izpljunil Beganovič in odšel.

Duro Bajić je močan, toda z denarjem, ki ga prislužijo te mišičaste roke, se ne da živeti...

pal v kolibo. Sami sicer tem podrtinam ne rečejo tako, toda kdor se spozna na skrivnosti točkovanja stanovanj, bo verjetno že našel pravi izraz. Stopil sem za Medo v njegov kvartir. Vrata, improvizirana in zevajoča, da jim tudi cel kolobar termobanda ne bi pomagal, enojno steklo. Ob steni postelja ali kavč, nad tem pa vezen prt z dvema kičastima goloboma in napisom v cirilici — »Vedno skupaj...« Tudi radio je tam, čeprav Medo nima kaj početi z njim, saj v drvarnicah ni elektrike. In vode tudi ne. To prinašajo od pipe, če jim jo sosedje slučajno ne zaprejo.

Na zavodu za socialno delo imajo o prebivalcih Vrtnarske precej zajeten dosje, precej dela so že imeli z njimi. Dezinfekcijo na primer, ki so jo morali izvesti na stroške zavoda. V naselju je namreč sanitarna inšpekcija ugotovila pravi živalski vrt razne golazni, od bolh, uši, do garij in sramnih uši. Kemikalije so torej opravile svoje, toda pogoji, v katerih se te živalce porajajo, so še vedno naravnost idealni. Težko bo z njimi, pravijo na zavodu za socialno delo, težko se bodo prilagodili našim normam — higienskimi in socialnim. Prišli so od daleč, s povsem drugačnimi navadami in običaji. V naselju je veliko otrok, ki so šoloobvezni, pa jih starši ne pošiljajo v šole. Zakaj neki, saj tudi njih nihče ni. In pa mladoletne poročene »žene«, nemalokrat tudi mamice. Socialni delavci se pogosto sprašujejo, kako morejo na prijavnem u-

radu prijaviti stalno bivališče trinajstletnici, ki pride v Ljubljano brez staršev, pa čeprav je že »udata« — po njihovih nenapisanih zakonih. Vrsta je problemov, ki se v Vrtnarski kopičijo. Kdo jih bo rešil, in kako, tega žal danes ne ve nihče. Na zavodu za socialno delo občine Šiška narede, kar je v njihovi moči, toda čudeži se danes ne dogajajo. Dali so tako enega otroka v rejo, mati se mu je odpovedala s pismeno izjavo, potem pa je čez nekaj časa pridrvela v pisarno in grozila, da bo vse pobila, če ji ne vrnejo otroka. Toda nimajo težav samo s priseljenci, ravno te dni obravnavajo primer, ko so mladi delavki iz Vrtnarske dali sporazumno odpoved (ženska je nepismena, svoje krace je napisala pod listino, ne da bi vedela, za kaj gre), njene dokumente pa so poslali v rojstni kraj. In ženska je tik pred porodom. En socialni primer več — na plečih občine...

Bajič, Ribič, Beganovič ne obtožujejo, radi bi le dostojnejše življenje. Ali bi ga resnično radi, se sprašujejo nekateri, ki pa se tako in tako ob vsakem problemu vedno le nekaj sprašujejo...

Medo bo še poskušal. Se bo trkal na vrata, toda v podjetjih že poznajo problem Vrtnarske. Nihče si noče naprtiti njihove stanovanjske stiske na svoja ramena, zato so raje previdni. In bo Medo vedno dobival enak odgovor. Ne, ne moreš se zaposliti, ker nimaš stanovanja. In bo iskal stanovanje, pa ga ne bo dobil, ker nima denarja in spet in spet... Škoda, da Medo ne zna brati. Morda bi si lahko krajšal čas z branjem reportaž o naših zdomcih v Nemčiji, o tem, kako jih izkoriščajo, kako se jim toži po domu...

Piše: Mario VILHAR

AKCIJA za rentgen ne teče preveč hitro in njeni rezultati niso ravno razveseljivi. Od potrebnih 1.074.000,00 dinarjev je do danes zbranih le 443.000,00 din. Zanimivo je to, da skoraj v polovici vseh prizadetih gospodarskih organizacij, od katerih pričakujemo odmerjeni participacijski znesek, nimajo pravega posluha in so torej mnenja, da člani njihovih kolektivov ne potrebujejo sodobnega rentgenskega aparata.

Ko smo se pogovarjali z dr. Lilijo Cerin-Petričev, ki že vrsto let vodi rentgenski oddelek v bolnišnici »Petra Deržaja«, smo ji omenili tudi nekaj podatkov o poteku akcije. Najbolj jo je začudilo dejstvo, da prav Viator in Lito-stroj, dve najmočnejši organizaciji v naši občini, do danes nista nakazali potrebnega denarja.

»Lahko rečemo, da je prav iz teh dveh kolektivov zelo veliko ljudi, ki so potrebni rentgenskega pregleda, saj med našimi pacienti zavzemajo precej velik odstotek,« je povedala. Dodala je še, da je precej žalostno, če mora neka institucija prosjati za nekaj, kar je življenjskega pomena za slehernega občana. Tudi po 80 ljudi dnevno čaka v čakalnicah rentgenološkega oddelka... Ob aparatu delata dve zdravnici in pet tehnikov, nujno pa bi potrebovali vsaj še enega zdravnika. Toda ta želja verjetno ne bo kmalu uresničena saj jih na ljubljanskem območju manjka kar 30. Na razpis Kliničnih bolnišnic se je menda javil samo en kandidat in še ta je bil iz Novega Sada. Delovni čas rentgenologov je samo v Sloveniji 6-urni, medtem ko so v drugih republikah že uvedli 5-urni delavnik. V dobi vedno boljših in izpopolnjenjših tehničnih dosežkov — tudi na področju rentgenologije, je v današnjem času z 10 let stari aparatom resnično težko delati in se potemtakem ne smemo čuditi prizadetosti dr. Petričeve in njenega požrtvovalnega kolektiva ob tako malomarnem odnosu nekaterih gospodarskih organizacij.

Kolektivi, ki so od naše zadnje objave v Javni tribuni nakazali celotne participacijske zneske so: TIKI 40.000 dinarjev, DONIT 40.000 dinarjev, ČEVLJARSTVO VIŽMARJE 1.000 dinarjev in STANDARD INVEST 20.000 dinarjev. Delne zneske so nakazali KOT, AVTOMONTAŽA, GP GRADLES in OBRT-OPREMA.

Se do danes se na naš apel niso odzvali: ZŽTP Podjetje za obnovo tirnega materiala, Lito-stroj, Skip, Agrostroj, Lihis, ZŽTP Podjetje za popravilo vozov in strojev, Elektromehanika, ZP Iskra Elementi, Color, Tovarna celuloze, Tekstilna bombažna tkalnica, Tekstilna tovarna Rašica, Galant, Partizanska knjiga, ZŽTP Gradbeno podjetje Ljubljana, ZŽTP Podjetje za elektrifikacijo prog, PAP Podjetje za avtomatizacijo prometa, Slovenija vino, ONPZ Elektrovod, Gornja, Drogerija, Cosmos, Avtoemona, Mizarsko obrtno podjetje Šiška, Tapo, Moda, Čevljarstvo obrtno podjetje Šiška, GP Objekt, Kovinarstvo Maja, Spectrum, Pleskarstvo in soboslikarstvo, Usluga Zgornja Šiška, Tlak, Iskra-Comerce, Iskra Tovarna električnih aparatov Stegne, Fructal-Alko, Jugotehnika, Avtotehna, Kompas, Stanovanjsko podjetje Dom in Viator.

NI ZDRAVNIKOV

V PODJETJU Avtomontaža so se odločili, da bodo spravili k življenju obratno ambulanto, vendar jim je veselje ohladil zdravstveni dom Šiška, kakor je povedal odbornik Anton Kocjančič na 51. seji skupščine. Razložili so jim namreč, da v letošnjem letu ne bodo mogli dobiti zdravnika. Dr. Rojina je vso stvar komentiral s podatki, po katerih planirana sredstva za osebne dohodke zdravnikov ne zadoščajo tudi za takšne dodatne obremenitve osebja. Problem pa bi se po njegovem mnenju dalo rešiti tako, da bi delovna organizacija sama plačala zdravnika.